

Roža z Mucne gore.

2.

Lipnikovi prostorni izbi je gorela medla luč. Povečerjali so že bili. Stari oče je sedel spet v grelici, kraj njega pa Gab. Mati je pospravljala v kuhinji, oče pa je bil odšel k sosedu, da se pogovori z njim zastran voliča, ki je nekaj bolehal in pohrkaval v hlevu. Tišina je ležala po vsej izbi, in to tišino je motil samo stari oče, ki je cmakal iz svoje napol zamašene čedre in glasno pihal okrogle dime predse. Gab je ležal razleknjen po peči. Molčal je in se je bil nekam zamislil. Pa se je zdelo staremu očetu čudno, da nocoj Gab tako molči. To s'cer ni bila njegova navada. Pa je vzел iz ust čedro in s komolcem dregnul Gaba. — »Hencajte!« je rekel. »Kaj pa premišljaš nocoj in se čmerikavo držiš? Ali te zob boli? Ali te je še vedno strah medveda? Kaj je, pobič?«

Gab se je stresnil in napol dvignil. Še je malo pomolčal, potem pa rekel: »Oh, oče, nič ni! Samo nekaj premišljam, pa ne morem ugeniti. Saj veste, zavoljo tiste neumne rože-ponože z Mucne gore. Dejali ste, da je nesrečen, kdor utrga tisto rožo. Ali je to res, stari oče? Čudno se mi zdi to. Kako more roža prinesiti nesrečo, siromašna roža? Hm...«

»Le tiho, pobič!« ga je pokregal oče. »Kaj boš pač ti vedel, ko si dopolnil šele deseto leto! Mene poslušaj, ki jih imam sedemdeset na ramah! Pa marsikaj vem, in tudi to vem, da roža-ponoža prinaša nesrečo. Glej, pobič! Ko sem bil tako mlad, kakor si ti zdaj-le, tudi jaz nisem hotel verjeti, kar so mi pravili o roži-ponoži. Resnico sem pa spoznal tisto leto. Ravno tisto leto je namreč utrgal rožo-ponožo rajni Martin — Bog mu daj usmiljena nebesa! Utrgal je rožo po neumnem in se je drugi dan peljal s svojim belcem v Belo peč. Nazaj grede se mu je pa splašil ob Savi konj. Noč je bila, trda noč — konj pa s ceste in naravnost proti Zelencem¹ z vozom in z Martinom vred... Pa so našli drugo jutro Martina, konja in voz v Savi. Tá Martin je imel za klobukom čudno rožo. Govorili so, da je roža-ponoža. Dobro sem si zapomnil ime in zato ga vem še danes...«

»Ja,« je pomislil Gab in hotel menda še nekaj povedati. Toda umolknil je in se potuhnil spet po peči. Pa tudi stari oče je molčal in je skoro gotovo premišljal tisto nesrečno smrt rajnega Martina. Čedro je položil kraj sebe in je ždel v grelici, ždel tiho in se ni premaknil. Gab je pa kmalu spoznal, da je stari oče zadremal. Zato se je iztegnil še bolj po peči in zdaj v miru premišljal o roži-ponoži, ki jo je bil utrgal tisti popoldne na Mucni gori. Nič kaj prav mu ni bilo v srcu. Vendarle ga je mučila skrivna bojazen. Skoro mu je bilo že žal, da je bil utrgal tisto rožo... »Če je to res, kar pravijo stari oče?« si je govoril. »Potem bo prišlo nekaj nadme — huda nesreča, kakor je bila zadela

¹ »Zelenci« se imenujejo globoki tolumni na korênskîh blatih, kjer izvira Sava.

rajnega Martina... Pa kaj govorim? Saj nazadnje le ne bo nič res. Roža je roža, kaj pa več? Pojutrišnjem je nedelja, in v nedeljo si jo zataknem za klobuk. Pa se bom postavljaj z njo pred cerkvijo, da bodo vsi otroci zijali za mano... Samo, če mi roža ne ovne do takrat? Lepo sem jo postavil v vodo in sem skril lonček v drvarnico. Roža bo v nedeljo še vedno sveža, kot je danes... Pa se mi ni treba bati ničesar.»

Gab je prepodil iz srca skrivno bojazen in se je pričel posmehovati samemu sebi. Tedaj je pa prišel v izbo oče, za njim pa mati. Spodila sta Gaba s peči, in Gab je moral poklekniti h klopi ob mizi. Pričeli so moliti rožni venec kakor vsak večer. Tudi stari oče se je bil predramil

v grelici in je sklenil tresoč se roke, pa molil za drugimi. Po molitvi je postlala mati Gabu na klopi kraj peči. In Gab se je tesno zavil v očetov kožuh in je zaspal, kot bi trenil.

V nedeljo potem je bil lep dan. Lipnikov Gab se je napravil, kot se spodobi za cerkev. Vse jutro se je čistil in snažil, in ko se je pogledal v ogledalce, se je nasmejal sam sebi, ker je videl, da je snažen kot noben pobič na vasi. Samo lasje mu niso stali kaj prav, ker se je Gab navadno malokdaj česal. Da bi spravil še te v red, je odprl mizno predalce in hotel poiskati materin glavnik. Pa je res našel v predalcu glavnik, a našel še tudi nekaj drugega, lepšega. V predalcu se je svetila bela desetica; svetla, tako svetla, da Gab še ni videl svetlejše. Ko jo je Gab zagledal,

je tlesknil z rokami. — »O, glejte desetico!« si je dejal. »Kako je lepa in bi mi prišla uprav danes kot nalašč. Pred cerkvijo stoji vsako nedeljo šotor, v njem pa vse polno lepih in sladkih stvari. Za desetico bi že lahko kaj kupil. Morda pipec ali pa celo krivce na dva kraja ... K roži zraven! Hm, kar vzamem desetico. Čemu bi ležala pozabljena tu v predalcu? Vzamem jo, ker jo potrebujem...«

In Gab se ni nič pomišljal, ampak je res vzel desetico in jo potisnil v žep. Polglasno je zažvižgal in si potem z glavnikom drgnil trde, nevšečne lase. Ko se mu je zdelo, da je zadosti v redu, se je napotil iz hiše. Mislil je, da bo že čas, da gre v cerkev. Mimogrede pa je še stopil v drvarnico po rožo-ponožo, ki jo je imel tam v lončku. Roža je bila še sveža, in Gab jo je skrtil pod suknjič, da je ne zapazi kdo domačih. Stekel je potem na cesto in jo udaril proti farni vasi, ki je oddaljena od Podkórena dobre pol ure. Na mostu, ki pod njim šumi divji potok Krotnjak, se je ustavil, pa si je zataknil rožo-ponožo za klobuk. Vrtel je potem klobuk na vse strani in ga ogledoval. Pa se je muzal zadovoljen in se smejal sam pri sebi. — »Saj sem rekel, da se bodo pobje doli pri fari kar cmerili od nevoščljivosti, ko bodo zagledali moj klobuk in mojo lepo rožo,« si je rekel ves radosten. »Pa ga tudi ni na svetu lepšega klobučka od mojega. Nič mu ne manjka — nak, samo še krivci na dva kraja. Pa tudi krivce bom dobil. Še danes jih bom dobil — imam v žepu desetico, juh, desetico... To bo židano veselje!«

Gab je skoro zavriskal. Ozrl se je, ker so prišli za njim vaščani in med njimi tudi njegov oče. Zato se je Gab potuhnil in naglo zdrvel po klancu proti vasi. Ondi pod lipo so že vreščali vaški paglavci in se preganjali z glasnim vriščem sem ter tja. Dregali so drug drugega in se krohotali, kakor se znajo neumno samo pobje-hribovci. Gab se je vrinil med nje in se je pričel šopiriti. S komolci jih je odrival in se nekaj postavljal. Samo raditega, da bi paglavci bolj pogledovali njegov klobuk in za njim prelepo rožo. Toda vse njegovo dreganje in bahanje ni vzbudilo prave pozornosti. Paglavci niti zapaziti niso hoteli njegove rože.

To pa je Gaba razjezilo na vso moč. Zapihal je zlovолjno in snel klobuk z glave. — »Ali jo vidite-rožo?« je vprašal. »Ali jo vidite? To mi povejte, če imate pri vas katero tako? Jaz se pa postavim, ker nosim za klobukom najlepšo rožo... Kaj — ti boš stezal jezik, smrkovec?«

Paglavci so umolknili in ostrmeli. Gab jih je gledal porogljivo in izzivalno. Toda hipoma se je oglasil Škrbčev Lojz, ki je stal sredi paglavcev in bil med njimi najbolj prevejan in jezičen. Rekel je: »Kaj se boš ti postavljaj s tisto rožo, Gab? Bog ve, kje si jo utrgal na vašem gnojišču! Saj še nagelj ni — no, nič ne bi rekel, če bi se postavljaj z nageljnom. Takale roža, ki ni vredna, da bi jo dal kravi v jasli... Proč jo vrzi, Gab, in noben nas je ne bo pobral!«

Paglavci so se prešerno zakrohotali. Gab pa je postal od jeze rdeč. Kar pesti je stisnil, a ni rekel besedice. S komolci je pobe odrinil in se zaprašil do Škrbčevega Lojza, pa ga osuval od vseh strani. Toda boróvški

(kranjskogorski) pobje tudi niso iz repe — navalili so vsi skupaj na Gaba. Obsuvali so ga in obdelali, da je bil ves trd! Škrbčev Lojz mu je potegnil še celo klobuk z glave, zgrabil rožo in jo vrgel na tla. Pa jo je pohodil in poteptal. Paglavci so zavreščali in še enkrat navalili na Gaba. To je bilo preveč. Ali naj je to prva nesreča? Kako so že pravili stari oče? — — — Gab je pobral svoj klobuk in odšel počasi in molče v cerkev...

Po maši se je Gab izognil paglavcem in je stopil naravnost do šotora. S poželjivimi očmi je gledal na lepe reči, ki so bile razložene tam po širokih deskah. Vsega je bilo tam polno — sladkarij in drobnarij. Gab je gledal in gledal, in oči so mu naposled obvisle na krasnih krivcih, in je vprašal prodajalko po ceni. No, cena je bila pa visoka, da se je Gab prestrašil. Prodajalka je zahtevala za krivce deset desetic, in Gab je pričel mešetariti zvito, da bi znižal ceno na eno desetico. A prodajalka se ni vdala, in Gabu ni preostalo drugega, kakor da je kupil za svojo desetico le rdeč pipec in velikega, rdečega konjička iz lecta. Pa se je napotil proti domu in pojedel rdečega konjička, še preden je prišel iz farne vasi. Med potoma pa je že pozabil na rožo-ponožo in na tiste objestne paglavce in na desetico, ki jo je odrinil branjevki. Žvižgal je vso pot in je krepko mahal z rokami.

Po kosilu je mati nekaj pospravljala po izbi. Pa je odprla tudi mizno predalce in je pogrešila desetico, ki jo je bila spravila v predalce. Začudila se je in je vprašala očeta, če je morda on vzela desetico. No, oče ni vedel nič o desetici, in sum je takoj padel na Gaba, ki je bil zunaj v drvarnici in brusil svoj pipec. Pa ga je poklicala mati in ga je vprašala kar naravnost: »Kam si pa spravil desetico iz predalca? Kje jo imaš?«

Gab je zardel. Pričel se je zvijati na vse strani, da bi se izmuznil. In se je že potuhnil in je lagal: »Saj nisem jaz vzela desetice! Čemu naj mi je desetica, če je ne potrebujem? — Nisem vzela desetice...«

»Hm,« je rekel oče, ki je stopil iz hiše. Presunljivo je pogledal Gabu v rdeči obraz, in obrvi so se mu namršile. Pa je stopil bliže, Gaba pograbil in ga je posadil na klop. In ni dolgo pomišljal, ampak je pričel preiskovati Gabove žepe. Našel je novi pipec. Gabu ga je pokazal in je vprašal: »Odkod pa ta? Kje si ga dobil?«

Gabu je šinila v glavo misel, da se zlaže, kar lepo zlaže. Pa je poslušal tisto misel in je odvrnil: »Oh, ta pipec! Škrbčev Lojz mi ga je dal, zato dal, da ga nisem pred cerkvijo nabil, ker je vrgel moj nedeljski klobuk na tla. Pa ga nisem nabil, in zato mi je dal pipec...«

»Če nisi ti Lojza nabil, bom pa jaz tebe,« je dejal oče in je pograbil Gaba, da se je stresel. Nihče ga ni branil, niti stari oče ne, ki je dremal na grelici. Nazadnje je Gab vendarle pripoznal, da je ukradel desetico. Tedaj ga je oče odrinil od sebe, da se je Gab opotekel in se zgrudil v kotu na klop. Oče je pričel hoditi po izbi gor in dol, roke si je prekrizal na prsih in premišljal. O, Lipnikov oče je bil trd kot bukova grča.

Pošten skozi in skozi. Grizlo ga je v srcu, hudo grizlo, ker je pričel Gab krasti. Kako naj ga ozdravi enkrat za vselej? Enkrat za vselej!

Lipnikov oče se je ustavil in pogledal v strop. Toda samo za trenutek. Zakaj že naslednji hip je trdo udaril ob mizo, da se je potreslo po izbi. Potem je odprl predalce in vzel iz njega kos rjavega, trdega papirja in kos oglja. Vsedel se je za mizo in pričel pisati in risati po papirju. Naposled je odložil oglje in je zakašljaj. Trikrat se je pogladil po znojnem čelu in je zagodrnjal: »Tako naj bo! Naj zvedo ljudje, da je Gab kradel. Ta sramota ga bo obvarovala v bodoče večjih sramot!«

Lipnikov oče je poklical sina k sebi. Počasi in boječe se je prihulil Gab k mizi. Bal se je očeta in je mislil, da ga bo oče vnovič pograbil. No, oče je bil miren. Samo trdi, rjavi papir je dvignil z mize in ga pokazal Gabu. — »Tu beri, kar je zapisano!«

Gab je gledal na papir in se čudil. Pa je čital počasi in na glas. Na papir pa je bil zapisal oče z velikimi, debelimi črkami: »Tat sem. Danes sem ukradel belo desetico.« — Gab je zardel in je pogledal očeta, kakor bi ga hotel vprašati, kaj naj pomeni to pisanje. Toda oče je molčal. Vzel je iz predalca iglo in je z debelim sukancem našil Gabu rjavi papir na hrbet. Ko je bil gotov, je zašukal Gaba in mu je rekel: »Čas je, da greva v cerkev k nauku. Ajdi pred mano — pet korakov — in glej, da ti beg ne pride na misel!«

Oče je tiral Gaba na cesto in skozi vas. Šel je tik za njim in je bil slabe volje in žalosten. Gab je povešal glavo in je bil rdeč zaradi sramote. Saj je vedel, da nosi na hrbtu papir, kjer je zapisano, da je tat, in da je kradel že celo danes, na sveto nedeljo. Sram je bilo Gaba, tako sram, da bi se bil najrajši pogreznil v zemljo. Tu in tam je že res pogledoval kraj ceste, kjer se je raztezala goščava na vse strani, in je premišljal, kako bi pobegnil v goščavo. Še je pogledal nazaj po očetu, toda oče je ugenil njegovo misel, pa mu je velel osorno: »Naprej!«

In Gab je stopal naprej in si je grizel ustnice. Kakor v sanjah je šel po klancu pred očetom in se je vedno bolj bližal farni vasi in farni cerkvi. — »O joj, kaj bo z mano?« mu je šumelo po glavi. »Pred cerkvijo bo vse polno ljudi, pa bodo brali, da sem tat. In paglavci se mi bodo smejali in kazen privoščili. Kam naj zdaj gledam, kam, ker me bo tako sram?«

Kazen je bila res huda, prehuda za prvi prestopek, toda oče je bil trd. Bližala sta se cerkvi in že videla gručo ljudi, ki je stala na trgu. Gab je zajokal v svojem obupu in se ustavil. Roke je sklenil in prosil: »Usmilite se me! Sram me je, ne veste, kako sram!«

Toda oče je ostal trd in mu velel osorno: »Naprej!« — Kako je preстал Gab to popoldne trdo kazeno, ne bomo opisovali. Le to povemo, da je imela tista otročad, ki ga je videla dopoldne, kako se je šopiril,

z njim veliko zabavo. Gab si je grizel ustnice in bulil v tla. »Tat, tat!« je vreščalo pred njim in za njim. Odrasli so pa pretili otrokom: »Glejte, da ne pridete še drugi na vrsto!«

Na pragu cerkve je snel oče Gabu sramotni papir s hrbta in ga porinil naprej. Gab se je splazil v najtemnejši kot pri vratih. Pokleknil je, da bi bil še bolj prikrit vsem očem. In tam je ždel ves čas in se ni upal pogledati niti v oltar. Sram ga je bilo pred živim Bogom, sram pred vsem svetom in tudi pred sabo.

Zdramile so ga šele težke stopinje po cerkvi. Tedaj je spoznal, da je nauka konec. Naglo je šinil na noge in prasnil k durim. Zdrvel je iz cerkve. Na vso sapo je bežal preko pokopališča na cesto in po cesti dalje skozi vas. Počasneje je pričel šele stopati gori po klancu, ko ni videl več nobene hiše. Pršiel je domov, a ni šel v hišo. Čez plot se je splazil na dvorišče, od tam pa zbežal na visoki skedenj. Prav vrh sena se je skobacal in se vsedel. Z rokami si je podprl glavo, pa je strmel predse in mislil žalostne in hude misli. Mračilo se je že, ko je vstal in je odšel boječe v izbo. A nihče ga ondi ni pogledal in ni izpregovoril z njim. Še celo stari oče, ki je čepel na grelici in je molil nedeljske molitve, ga ni ogovoril. Po zmoljenem rožnem vencu se je moral Gab vleči lačen, pobit in nesrečen na trdo klop in je prejokal na tihem skoro pol noči. Na misel mu je hodila roža-ponoža.

To se je zgodilo tisto pomlad, ko je dopolnil Lipnikov Gab iz Podkórena svoje deseto leto.

